

DOI: 10.58423/2786-6742/2024-6-161-173
УДК 330.341.2

Юрій ПАСІЧНИК

доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу
соціально-економічного розвитку сільських територій,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»,
м. Київ, Україна

ORCID ID: 0000-0001-9742-1378

Scopus Author ID 57207229041

Людмила ГОРДІЄНКО

доктор економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри маркетингу,
фінансів, банківської справи та страхування
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова,
м. Черкаси, Україна

ORCID ID: 0000-0001-8979-8968

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДОХОДІВ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ

***Анотація.** У дослідженні викладено прагматику формування доходів сільського населення в окремих країнах ЄС та в Україні. Предметом є обсяги доходів у вибраних країнах ЄС у порівнянні із Україною. Метою роботи є виконання комплексного аналізу доходів мешканців сільських місцевостей у країнах ЄС та в Україні, а також виявлення відмінностей у рівнях цих доходів та формування ефективного механізму щодо України. Основним методом, який використано у дослідженні вибрано системний, який дає змогу отримання обґрунтованих результатів. Зіставлення у євро середньорічного доходу сільського населення у країнах ЄС та в Україні протягом 2017-2022 рр. дало змогу дійти висновку про суттєве відставання України. Основною причиною такого відставання є незначний рівень економічного розвитку в Україні від країн ЄС. Також виявлено перманентне зниження цього доходу в Україні протягом аналізованого періоду. За період 2017-2022 рр. зіставлено рівні інфляції у країнах ЄС та в Україні, де виявлено її перевищення щодо України у декілька разів. Така ситуація із інфляцією суттєво впливає на рівень реальних доходів сільського населення в Україні. Науковою новизною дослідження є розробка механізму підвищення доходів сільського населення, який включає такі складові: нормативно-правова база, господарюючі структури, ресурси, інфраструктура, врахування чинників впливу, використання сприятливого зарубіжного досвіду. Згідно експертного опитування серед 10 територіальних громад 5 областей дали змогу виявити домінанти формування цих доходів із відповідним градуванням. Респонденти вважали що найбільш вагомою домінантою є бізнес-середовище. Визначено, що результати дослідження будуть корисними при впровадженні на рівні сільських територіальних громад, що сприятиме підвищенню рівня доходів населення. Зроблено висновок, що визначальною умовою збільшення цих доходів має бути економічний розвиток сільських територій, для чого необхідно активізувати співробітництво керівництва сільських територіальних громад із місцевим бізнесом та залучати відповідних фахівців, зокрема із профільних аналітичних агенцій, наукових установ та закладів вищої освіти.*

Ключові слова: бідність, домінанти, інфляція, механізм доходів, рівень доходів.

JEL Classification: G51

Absztrakt. A tanulmány felvázolja a vidéki lakosság jövedelmének alakulásának pragmatikáját egyes EU-országokban és Ukrajnában. A cikk tárgya az egyes EU-országokban lévő jövedelmek összehasonlítása az ukrainnaival. A kutatás célja, hogy átfogó elemzést végezzen az EU-országok és Ukrajna vidéki lakosainak jövedelméről, valamint azonosítsa e jövedelmek szintkülönbségeit és hatékony mechanizmust alakítson ki Ukrajna számára. A vizsgálat során alkalmazott fő módszer a szisztematikus módszer volt, amely lehetővé teszi ésszerű eredmények elérését. Az EU-országok és Ukrajna vidéki lakosságának 2017-2022 közötti átlagos éves jövedelmének euróban kifejezett összehasonlítása arra enged következtetni, hogy Ukrajna jelentős lemaradásban van. Ennek az elmaradásnak a fő oka az, hogy Ukrajna gazdasági fejlettsége az EU országaihoz képest komoly lemaradásban van. Ukrajnában a vizsgált időszakban ennek a bevételnek a tartós csökkenése volt jellemző. A 2017-2022. közötti időszakra vonatkozóan az EU-országok és Ukrajna inflációs szintjét hasonlítottuk össze, ahol azt láttuk, hogy többszöröse Ukrajnában. Ez az inflációs helyzet jelentősen befolyásolja az ukrainnai vidéki lakosság reáljövedelmének szintjét. A tanulmány tudományos újdonsága a vidéki lakosság jövedelmét növelő mechanizmus kidolgozása, amely a következő összetevőket tartalmazza: szabályozási keretek, gazdálkodási struktúrák, erőforrások, infrastruktúra, befolyásoló tényezők figyelembevételét, használható külföldi tapasztalatok implementálása. 5 megye 10 kistérségében végzett szakértői felmérése által sikerült megfelelő besorolással az ezeknek a bevételeknek a domináns forrásait. A válaszadók úgy vélték, hogy az üzleti környezet a legjelentősebb tényező. Megállapítást nyert, hogy a vizsgálat eredményei hasznosak lesznek a vidéki területi közösségek szintjén történő megvalósításkor, ami hozzájárul a lakosság jövedelmi szintjének emeléséhez. Arra a következtetésre jutottunk, hogy e bevételek növelésének meghatározó feltétele a vidéki térségek gazdasági fejlesztésének, amelyhez szükséges a vidéki területi közösségek vezetőségének a helyi vállalkozásokkal való együttműködésének aktiválása, a megfelelő szakemberek bevonása, különösen szakosodott elemző ügynökségektől, tudományos és felsőoktatási intézményektől.

Kulcsszavak: szegénység, dominánsok, infláció, jövedelemmechanizmus, jövedelemszint.

Abstract. The study outlines the pragmatics of the formation of rural population incomes in certain EU countries and in Ukraine. The subject is the volume of income in selected EU countries in comparison with Ukraine. The purpose of the work is to perform a comprehensive analysis of the incomes of residents of rural areas in the EU countries and in Ukraine, as well as to identify differences in the levels of these incomes and to form an effective mechanism for Ukraine. The main method used in the study was the systematic one, which allows obtaining reasonable results. A comparison of the average annual income of the rural population in EU countries and Ukraine during 2017-2022 in euros made it possible to conclude that Ukraine is significantly lagging behind. The main reason for this lag is the insignificant level of economic development in Ukraine compared to EU countries. A permanent decrease of this income in Ukraine during the analyzed period was also revealed. For the period 2017-2022, the levels of inflation in the EU countries and in Ukraine were compared, where it was found to be several times higher than in Ukraine. This situation with inflation significantly affects the level of real incomes of the rural population in Ukraine. The scientific novelty of the study is the development of a mechanism for increasing the incomes of the rural population, which includes the following components: regulatory framework, management structures, resources, infrastructure, taking into account influencing factors, using receptive foreign experience. According to an expert survey among 10 territorial communities of 5 oblasts, it was possible to identify the dominant sources of these incomes with the appropriate grading. The respondents believed that the business environment is the most important factor. It was determined that the results of the study will be useful when implemented at the level of rural territorial communities, which will contribute to increasing the level of income of the population. It was concluded that the determining condition for increasing these incomes should be the economic development of rural areas, for which it is necessary to activate the cooperation of the leadership of rural territorial communities with local businesses and to attract relevant specialists. in

particular, from specialized analytical agencies, scientific institutions and institutions of higher education.

Keywords: *poverty, dominants, inflation, income mechanism, income level.*

Постановка проблеми. Україна поступово торує шлях до європейського співтовариства, для чого необхідно виконати відповідні умови для вступу. Доходи населення, зокрема сільського, є визначальним критерієм розвитку будь-якої країни і щодо України, то вони є одними із найнижчих серед країн ЄС. Підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами спрямована на поліпшення якості життя та економічного благополуччя сільського населення і є частиною євроінтеграційних зобов'язань України [1]. Саме у цьому контексті актуалізується проблема підвищення рівня доходів сільського населення та пошуку напрямів, механізмів, моделей реалізації цього важливого національного завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Беручи до уваги загальноєвропейську та українську наукову зацікавленість у дослідженні цієї проблематики, відповідними науковцями розлого пропонуються різноманітні дослідження. Так, С. Meloni et all. щодо ЄС надали переконливі докази того, що сільські домогосподарства мають нижчий дохід, ніж несільські. Крім того, цей розрив зменшується, коли рівень доходу країни зростає [2]. V.-T. Esperanza et all. щодо Англії зауважують, що незвичним є те, що рівень бідності в сільській місцевості нижчий, ніж у містах [3]. S. Ananian, G. Dellaferrera проаналізувавши статистичні дані ООН за 2019 рік із 58 країн світу, дійшли висновку про те, що традиційно спостерігаються суттєві відмінності у рівнях існування між сільськими та міськими районами, зокрема рівень бідності в сільській місцевості оцінюється у 17,2 відсотка, що більш ніж у три рази перевищує рівень бідності у містах (5,3 відсотка). Це означає, що близько 79 відсотків бідного населення світу живуть у сільській місцевості [4].

Також розлогими є дослідження українських науковців. Р. Бачо та Г. Потокі, які на прикладі Закарпаття розробили комплексну стратегію розвитку території, в якій представлено проблеми об'єднаної територіальної громади, точки прориву та конкретні приклади секторів, у яких подальший розвиток буде доцільним, що забезпечуватиме підвищення доходів населення [5]. О. Поплавська та О. Шевчук особливу увагу приділили аналізу матеріального благополуччя сільського населення та його зайнятості як основи формування якості життя [6]. Г. Кукель, В. Роледерс та І. Семчук виявили особливості зайнятості в сільській місцевості, які включають обмежені можливості працевлаштування, низький рівень оплати праці, зростання соціальної напруги і трудової міграції та запропонували заходи щодо диверсифікації сільської економіки, які дадуть змогу розширити сферу прикладання праці, створити нові робочі місця, поліпшити стан соціальної інфраструктури [7].

Оцінюючи ці праці, доходимо висновку про актуальність цієї тематики, що підтверджується розлогістю висвітлення у фаховій літературі.

Виокремлення невіршених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на різноманітне висвітлення цієї проблематики, зокрема щодо України з врахуванням затяжної війни, залишаються недостатньо обгрунтованими такі аспекти, як нормативно- правове забезпечення цих доходів, механізми реалізації їх підвищення, роль чинників впливу, адаптація зарубіжного досвіду у теперішні українські реалії. Саме на цих важелях збільшення відповідних доходів зосередимо увагу у цьому дослідженні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є виконання комплексного аналізу доходів мешканців сільських місцевостей у країнах ЄС та в Україні, а завданнями: формування методичних підходів; оцінка основних положень нормативних актів щодо регулювання доходів в Україні; виявлення відмінностей у рівнях доходів країн ЄС та України; розробка дієвого механізму підвищення доходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для оптимального виконання визначених завдань сформуємо такі методичні підходи:

Використання, як методу дослідження, системного, який дає змогу аналізувати складні неврівноважені системи, якою є сільські громади із специфічним складом населення та градуйованими доходами;

врахування умов воєнного стану щодо розміщення сільських територіальних громад, їх наближеності до зони бойових дій, залученості мешканців до Збройних Сил України, наявності переміщених осіб тощо;

орієнтація на вектори суспільного розвитку України, зокрема євроінтеграційний напрям;

виокремлення доміант підвищення доходів сільського населення;

врахування, із відповідною адаптацією, сприйнятливого зарубіжного досвіду, зокрема економічно розвинених країн ЄС.

Використання цих положень обумовлюватиме отримання найбільш оптимальних результатів дослідження.

Оцінимо досконалість нормативних актів щодо регулювання доходів сільського населення в Україні. Коли Європейський парламент 23 червня 2022 р. ухвалив резолюцію із закликом невідкладно надати статус кандидата на членство в Європейському Союзі для України, активізувалась робота по формуванню відповідних нормативно-правових актів, зокрема і щодо розвитку сільських територій із сприйнятливим рівнем забезпечення рівня життя сільських мешканців. Так у відповідності до Концепції сільського розвитку до 2030 року, проєкт якої був ще оприлюднений наприкінці 2020 р. передбачено такі критерії щодо доходів сільського населення: «...підвищення рівня якості життя сільського населення, передусім соціально-вразливих його верств – дітей, інвалідів та осіб похилого віку, скорегованого передусім на базовий (місцевий) рівень розвитку самоврядування; збільшення частки оплати праці та доходів від підприємницької діяльності у структурі грошових доходів сільських домогосподарств до 80 %;

щорічне зростання доходів сільських домогосподарств на рівні не менше рівня інфляції [8].

У Законі України «Про засади державної регіональної політики» передбачено стимулювання та підтримку місцевих ініціатив щодо ефективного використання внутрішнього потенціалу регіонів для створення та підтримання повноцінного життєвого середовища, підвищення якості життя людей [9].

Із 2024 р розпочалось виконання II етапу Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, де передбачено: «Сприяння розвитку різних форм кооперації, фермерства, забезпечення доступності ринків збуту для малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції, інфраструктури для зберігання сільськогосподарської продукції; запровадження нових технологій та обладнання для переробки сільськогосподарської сировини» [10], що має сприяти підвищенню доходів населення сільських регіонів.

Певне відношення до рівня доходів зазначеного населення має Національна стратегія доходів до 2030 року, де зокрема передбачено: «Відновити прогресивну шкалу ставок ПДФО у поєднанні з соціальною пільгою нейтральною до рівня доходів» [11].

Оцінюючи ці нормативні акти, зауважимо що в них, як і в інших дотичних до вирішення цієї проблеми документах, визначено лише окремі напрями цього підвищення, а формування конкретних механізмів має реалізовуватись безпосередньо на рівні відповідної громади.

Таблиця 1.
Середньорічний дохід сільського населення у країнах ЄС та в Україні, євро*

Країни	Роки						Відхилення	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	євро	%
Люксембург	41747	41192	42829	44197	48822	49044	7297	17,4
Швеція	24787	25412	24038	24216	25558	26840	2053	8,3
Румунія	2311	2820	3229	3621	3960	4679	2368	202,6
Єврозона	19400	19934	20623	21672	22155	22722	3322	17,1
Україна								
тис грн	58,80	58,48	58,13	57,38	56,81	44,88	- 13,92	0,76
курс, грн/євро	30,00	32,14	28,95	30,79	32,31	33,98	3,98	13,3
євро	1960	1880	2008	1864	1758	1321	- 639	0,67
Відхилення від Румунії								
євро	-351	-940	-1221	-1757	-2202	-3358	-3007	-856,6
%	84,8	67,7	62,2	51,5	44,4	28,3	x	x

*Сформовано авторами за джерелами [12; 13, с. 256; 14, с. 302; 15, с. 293; 16]

Виявимо основні відмінності у рівнях доходів сільського населення країн ЄС та України. Для виконання відповідного зіставлення скористаємось даними Eurostat та Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Національного банку України із такими застереженнями: дані по Україні подані для домогосподарств, оскільки там є показники щодо сільського населення; дані

за 2022 рік подані орієнтовні згідно опитування виконаного фахівцями Національного банку України; при відповідному зіставленні доходів серед країн ЄС вибрано по одній країні із найбільшим, середнім та найменшим рівнем доходів у 2022 році; визначення відхилення здійснено у порівнянні 2022 щодо 2017 рр.

Аналізуючи ці показники, зробимо такі висновки:

- ✓ за цей період доходи перманентно зростали, як у вибраних країнах ЄС, так і середньозважене значення по країнах Єврозони, проте в Україні вони суттєво знизились;
- ✓ причиною такого зниження доходів в Україні було як їх незначне зростання, так і підвищення курсу грн/євро;
- ✓ рівень цих доходів у країнах ЄС суттєво варіюється, зважаючи на розбіжність у 2022 р. між Люксембургом та Румунією у 10,5 рази;
- ✓ Україна суттєво відстає від країни із найнижчими доходами – Румунії по 2022 р. у 3,54 рази і ця розбіжність збільшується.

Беручи до уваги, що одним із вагомих чинників, який суттєво впливає на формування цих доходів, є інфляція споживчих цін, проаналізуємо її значення у цих же країнах та Україні (табл. 2).

Таблиця 2.

Інфляція у країнах ЄС та в Україні, %*

Країни	Роки					
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Люксембург	2,2	2,3	1,2	0,4	3,2	10,3
Швеція	1,9	2,0	1,7	0,7	2,7	8,1
Румунія	1,1	4,1	3,9	2,3	4,1	12,0
Єврозона	2,2	2,3	1,2	0,4	3,2	10,3
Україна	13,7	9,8	4,1	5,0	10,0	26,6

*Сформовано авторами за джерелами [18; 19]

Оцінюючи ці дані, зауважимо, що інфляція в Україні практично у кожному році у декілька разів перевищувала показники як в окремих країнах, так і середньозважене значення по Єврозоні, що є ще одним негативним чинником впливу на доходи сільського населення.

Зважаючи на виявлені відмінності між цими доходами, запропонуємо доміанти їх збільшення. Експертне опитування серед 10 територіальних громад 5 областей дали змогу градувати ці доміанти так (рис. 1)

Згідно досліджень серед мешканці сільських територіальних громад на перше місце висунуто бізнес-середовище, що є доволі ситуаційним явищем, особливо в умовах війни. Особливий акцент було зроблено на необхідність досконалої нормативно-правової бази, що регулює господарську діяльність, партнерство з місцевими органами, інформаційну та фінансову підтримку. Водночас, основним чинником, що найбільш впливає на ці доходи є соціально-економічний розвиток. Саме у поєднанні економічних та соціальних процесів залежать доходи сільського населення. У цьому контексті всі без виключення

сільські територіальні громади мають значний потенціал, який залишається невикористаним. До цього процесу, а саме відбудови, будуть також дотичні і ті громади, які тепер перебувають під тимчасовою окупацією. Зважаючи на доцільність підвищення цих доходів науковцями пропонуються різноманітні форми, схеми, механізми такого зростання. Подамо ці теоретичні конструкції у викладенні зарубіжних та українських дослідників.

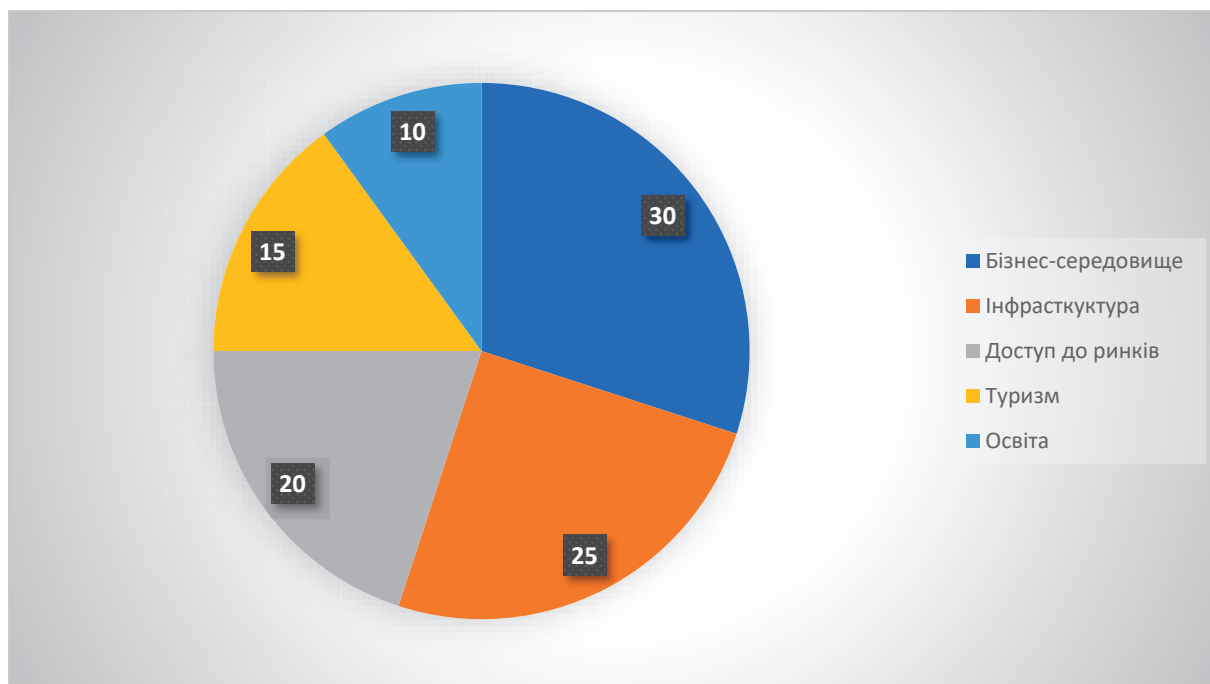

Рис. 1 Структура домінантів підвищення доходів населення, %*

*Сформовано авторами згідно власних досліджень

Yu. Peng et all. в універсальних рекомендаціях у світовому вимірі щодо покращення механізмів існування для фермерів зазначають: «Засоби до існування є основним регуляторним заходом, який запроваджує уряд для компенсації різниці між менш розвиненими сільськими районами та розвиненими територіями через надлишок споживачів у споживанні. Тепер основні інструменти компенсації засобів до існування включають субсидії соціального забезпечення та проекти соціального забезпечення, засновані на поточному стані розвитку сільської місцевості. Як складова одиниця села, сільське домогосподарство є найбільш критичною групою у виробленні стратегії засобів існування. Земля та природні ресурси стають орієнтиром для фермерських домогосподарств для розробки стратегій та засобів для існування. Впровадження плану сталого землеустрою в бідних сільських районах координує екологічну та сільськогосподарську політику, вирішує питання неефективного землекористування в сільській місцевості, гарантує права передачі землі бідним сільським домогосподарствам і повністю залучає малозабезпечені сільські сім'ї до процесу транзакцій. Заходи компенсації засобів до існування через органи місцевого самоврядування включають

підтримку промисловості, спільний розвиток багатьох видів продукції через контрактне фермерство, ринковий обіг сільськогосподарської продукції, комерціалізацію сільськогосподарської продукції, ринкові переваги глобалізації та маркетингації та підвищення доходів у сільській місцевості» [20].

Згідно замовлення Комітету по поточним питанням Конгресу регіональних та місцевих влад Ради Європи J. Glass було підготовлено Звіт «Майбутнє молоді у сільській місцевості: обов'язки місцевої та регіональної влади» у відповідності до якого було прийнято відповідну Резолюцію, де, зокрема обумовлено: «Цей звіт привертає увагу до конкретних проблем, із якими стикається молодь. людей, які ростуть у сільських громадах, у тому числі щодо доступу до освіти, зайнятості та доступного житла. У ньому наголошується, що молоді люди у сільській місцевості мають менше можливостей, ніж їхні міські однолітки, для участі у суспільному та політичному житті, і пропонується місцевій та регіональній владі основу для надання кращої підтримки молодим людям, щоб вони могли залишитись у сільській місцевості. У своїй резолюції Конгрес закликає місцеву та регіональну владу вирішити ці проблеми у своїй політиці, надати підтримку сільським молодіжним організаціям та визнати роль сільської молоді у збереженні культурної спадщини та сільських традицій. Він закликає їх заохочувати участь молоді, приділяючи особливу увагу молоді з уразливих груп та меншин. Він закликає асоціації місцевої та регіональної влади надавати підтримку сільським муніципалітетам у покращенні послуг, що надаються сільській молоді, та поінформованості молоді про них. У своїй рекомендації Конгрес закликає уряди держав-членів підтримати сільську молодь через національну молодіжну політику, політику зайнятості та житла, а також забезпечити відповідну інфраструктуру в сільських районах, щоб забезпечити справедливе надання державних послуг [21].

Серед українських учених заслуговує на увагу дослідження І. Дворник, де викладено із належним обґрунтуванням схему формування доходів сільського населення, основними складовими якої є методи впливу (законодавчі, адміністративні, економічні, ринкові), а також способи (офіційні й неофіційні) та інструменти (правові, методичні, організаційно-економічні, соціальної відповідальності) формування цих доходів, що сприяє їх зростанню, активізації підприємницької діяльності селян, детінізації доходів тощо [20, с.8].

Базуючись на теоретичному підґрунті та прагматичності формування цих доходів, сформуємо такі основні складові відповідного механізму доходів.

1. Нормативно-правова база.

Юридичні акти, що регламентують формування та диверсифікацію доходів сільського населення за ієрархічними рівнями економічної системи подамо так:

загальнодержавні: Податковий та Бюджетний кодекси; закони України – «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про Державний бюджет України», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та інші; розпорядження Кабінету Міністрів України та інших профільних міністерств та відомств;

регіональні: розпорядження державних (військових) обласних та районних адміністрацій;

місцеві: рішення виконавчих комітетів та рад депутатів сільських територіальних громад.

Ці нормативні акти є основою запровадження відповідних «правил гри» на рівні сільських територіальних громад та обумовлюють ефективність формування доходів населення цих громад. Зауважимо, що цими актами, зокрема загальнодержавного значення визначаються – мінімальні рівні заробітної плати та пенсій, різноманітні соціальні допомоги для малозабезпечених осіб, молодих сімей, інвалідів та інших груп.

2. Господарючі структури.

Як уже зазначалось, основою формування цих доходів, зокрема для осіб працездатного віку, є комерційна діяльність, як особиста, так і у бізнесових структурах. Саме тому, як місцеві органи влади так і підприємці, повинні спільно формувати та забезпечувати функціонування цих структур.

3. Ресурси.

У конкретній сільській територіальній громаді є в наявності відповідні земельні, лісові, водні, логістичні, трудові, фінансові, виробничі ресурси. У цьому контексті важливо згідно розроблених стратегій та планів розвитку їх ефективно використати.

4. Інфраструктура.

Для успішного функціонування економіки у сільських територіальних громадах має бути розвинена мережа закладів освіти, культури, медицини, побутового обслуговування тощо. Зауважимо, що навіть у довоєнні роки, зокрема до 2022 р. не у кожному селі цих закладів було достатньо. Процеси децентралізації внесли нові зміни у адміністративний устрій України і оптимізація використання бюджетних коштів обумовила нові проблеми щодо забезпечення їх функціонування, особливо у малочисельних селах. Водночас зауважимо, що роль інфраструктури у забезпеченні економічного розвитку є доволі вагомою, тому необхідно щодо цих проблем знаходити оптимальні рішення.

5. Врахування чинників впливу.

Згідно системного підходу, який у цьому дослідженні вибраний як основний, їх роль є значною. У теперішніх умовах суспільного розвитку України, зокрема на рівні сільських територіальних громад визначальним чинником на ці доходи є військовий. Також необхідно враховувати погодний чинник, який у останні роки вносив суттєві корективи у сільське господарство. Беручи до уваги євроінтеграційні прагнення України також доцільно брати до уваги відповідні дії політичних та комерційних структур ЄС, які у певний період можуть мати як позитивний так і негативний ефект, достатньо пригадати ситуацію із блокуванням кордону польськими фермерами протягом 2023-2024 рр.

6. Використання сприятливого зарубіжного досвіду.

Зарубіжні країни, зокрема ЄС, протягом багатьох років накопичили значний досвід щодо перманентного підвищення доходів сільського населення. У кожній країні ЄС сформована відповідна система забезпечення належного рівня

добробуту сільських мешканців, яка включає досконале нормативно-правове забезпечення, достатнє фінансування, належну підтримку всіх адміністративних державних структур, починаючи від органів ЄС до місцевої влади. Принагідно зауважимо, що і у них є певні проблеми, які вони намагаються вирішити. Для України позитивним буде взяти до використання ефективність управління наявними фінансовими ресурсами, громадський контроль за виконанням бюджетних програм, підтримка бізнесу.

Отже, формування зазначеного механізму має відбуватись спільними зусиллями всього українського народу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Згідно виконаних аналітичних досліджень щодо формування зазначених доходів у окремих країнах ЄС та України зробимо такі висновки:

середньостатистичний рівень доходів сільського населення у вибраних країнах у порівнянні із Україною у декілька разів вищий, що є свідченням більш потужного економічного розвитку;

протягом 2017-2022 рр. в Україні у євровому еквіваленті відбувалось перманентне зниження цих доходів – із 1960 у 2017 р. до 1321 у 2022 р., що є сукупністю чинників економічного, демографічного, соціального впливу;

визначальною умовою суттєвого підвищення цих доходів є подальший економічний розвиток сільських територій, для чого необхідно активізувати співробітництво керівництва сільських територіальних громад із місцевим бізнесом, залучати відповідних консультантів, зокрема із профільних аналітичних агенцій, наукових установ та закладів вищої освіти;

запропонований відповідний механізм має сприяти більш ефективному формуванню цих доходів.

Зважаючи на особливу актуальність цієї проблематики, є доцільність подальших наукових розробок у таких напрямках: нормативно-правове забезпечення формування зазначених доходів; роль місцевих органів влади щодо створення сприятливих умов для підвищення рівня доходів; механізми співпраці місцевих органів управління територіальних громад із господарюючими структурами у контексті створення нових робочих місць, що буде забезпечувати зростання доходів.

Дослідження виконано в межах НДР 36.00.00.40.П «Організаційні засади забезпечення зайнятості населення сільських територій в умовах воєнного та повоєнного часу», № ДР 0124U000858.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Документ 984_011, поточна редакція 30.11.2023, підстава - 845_003-23, 845_004-23. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
2. Cesare Meloni, Chiara Grazini, Maria Marino, Benedetto Rocchi, Simone Severini. Are rural households poorer than non-rural households in Europe? *Journal of Rural Studies*. V. 106. 2024. 103214. pp. 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2024.103214>.

3. Esperanza Vera-Toscano, Mark Shucksmith, David L. Brown, & Heather Brown. The rural-urban poverty gap in England after the 2008 financial crisis: exploring the effects of budgetary cuts and welfare reforms. *Regional Studies*. Received 07 Mar 2022, pp. 1-18. <https://doi.org/10.1080/00343404.2023.2235374>.
4. Sévane Ananian, Giulia Dellaferrera. Employment and wage disparities between rural and urban areas. International Labour Organization. 2024. URL: <https://www.ilo.org/static/english/intserv/working-papers/wp107/index.html>. <https://doi.org/10.54394/LNZT9066>.
5. Bacsó R., Pataki G. A Kárpátaljai Kistérségek Gazdaságfejlesztési Stratégiájának Lehetséges Irányai, Kimelten a Mezőgazdasági Kistérség Példáján. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 1 szám, 2022. oo. 13-33. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2022-1-13-33>.
6. Поплавська О. М., Шевчук О. В. Якість життя сільського населення: проблеми, перспективи покращення. *Економічний простір*, 2020, № 159, С. 41-146. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/159-29>
7. Кукель Г. С., Роледерс В. В., Семчук І. В. Оцінка зайнятості в сільському господарстві України. *Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика*. 2020. № 1(75), С. 47-51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-1-30>.
8. Про схвалення концепції сільського розвитку до 2030 року. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України. Міністерство розвитку економіки. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=a707d9ff-0c4b-4b8b-8d84-3f9a994ee729&title=ProektRozporiadzhenniaKabinetuMinistr>.
9. Про засади державної регіональної політики. Закон України. Документ 156-VIII, чинний, поточна редакція від 01.01.2024, підстава - 3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>.
10. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. Документ 695-2020-п, чинний, поточна редакція від 05.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.
11. Національна стратегія доходів до 2030 року. Міністерство Фінансів України. 8 грудня 2023 р. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files>.
12. Mean and median income by degree of urbanisation. Rural areas. *Eurostat*. Last update:09/04/2024. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di17__custom_10838887/default/table?lang=en. DOI:10.2908/ilc_di17.
13. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2017 році. Статистичний збірник. Частина I. Державна служба статистики України. Відповідальний за випуск І. І. Осипова. 2018, Київ. 380 с.
14. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2019 році. Статистичний збірник. Частина I. Державна служба статистики України. Відповідальний за випуск І. І. Осипова. 2020, Київ. 450 с.
15. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2021 році. Статистичний збірник. Частина I. Державна служба статистики України. Відповідальний за випуск А. В. Солоп. 2022, Київ. 433 с.
16. Іванова К. Реальні доходи українців у 2022 році впали на 21% – ЦЕС. *PG*. 20 грудня 2022. URL: <https://thepage.ua/ua/news/realni-dohodi-ukrayinciv-v-2022-vpali-na-21percent-ces>.
17. Соколова Ю. Як зростатимуть доходи українців у найближчі роки: прогноз НБУ. *Факти*. 3 листопада 2023. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/ekonomika/20231103-yak-zrostatymut-dohody-ukrayinciv-u-najblyzhchi-roky-prognoz-nbu/>.
18. Індекс інфляції в Україні. Мінфін. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>.
19. HICP - inflation rate. Eurostat. last update:18/03/2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118/default/table?lang=en>. DOI:10.2908/tec00118.

20. Peng Yu, Peng X, Yin M, He J. and Ma L. The welfare effects of impoverished rural areas: Review and research prospects. *Heliyon*. 2023. Sep., 9(9). doi: 10.1016/j.heliyon.2023.e19513. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10558749/pdf/main.pdf>.
21. Glass J. The future of youth in rural areas: responsibilities of local and regional authorities: Expert report to the Council of Europe Congress of Regional and Local Authorities Current Affairs Committee. Council of Europe - Congress of Local and Regional Authorities. Rural Policy Centre. 24 Mar. 2022. URL: <https://pure.sruc.ac.uk/en/publications/the-future-of-youth-in-rural-areas-responsibilities-of-local-and->
22. Дворник І. В. Формування доходів сільського населення: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: 08.00.07. Київ, 2018. 23 с.

References

1. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony. Dokument 984_011, potochna redaktsiia 30.11.2023, pidstava -845_003-23, 845_004-23. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
2. Cesare Meloni, Chiara Grazini, Maria Marino, Benedetto Rocchi, Simone Severini. Are rural households poorer than non-rural households in Europe? *Journal of Rural Studies*. V. 106. 2024. 103214 pp. 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2024.103214>
3. Esperanza Vera-Toscano, Mark Shucksmith, David L. Brown, & Heather Brown. The rural-urban poverty gap in England after the 2008 financial crisis: exploring the effects of budgetary cuts and welfare reforms. *Regional Studies*. Received 07 Mar 2022, pp. 1-18. <https://doi.org/10.1080/00343404.2023.2235374>.
4. Sévane Ananian, Giulia Dellaferrera. Employment and wage disparities between rural and urban areas. *International Labour Organization*. 2024. URL: <https://www.ilo.org/static/english/intserv/working-papers/wp107/index.html>. <https://doi.org/10.54394/LNZZT9066>
5. Bacsó R., Pataki G. A Kárpátaljai Kistérségek Gazdaságfejlesztési Stratégiájának Lehetséges Irányai, Kimelten a Mezőgazdasági Kistérség Példáján. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 1 szám, 2022. oo. 13-33. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2022-1-13-33>
6. Poplavska O. M., Shevchuk O. V. Yakist zhyttia silskoho naseleattia: problemy, perspektyvy pokrashchennia. *Ekonomichnyi prostir*, 2020, № 159, S. 41-146. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/159-29>
7. Kukel H. S., Roleders V. V., Semchuk I. V. Otsinka zainiatosti v silskomu gospodarstvi Ukrainy. *Demohrafiia, ekonomika pratsi, sotsialna ekonomika i polityka*. 2020. № 1(75), S. 47-51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-1-30>.
8. Pro skhvalennia kontseptsii silskoho rozvytku do 2030 roku. Proiekt rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy. Ministerstvo rozvytku ekonomiky. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=a707d9ff-0c4b-4b8b-8d84-3f9a994ee729&title=ProektRozporiadzhenniaKabinetuMinistr>
9. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky. Zakon Ukrainy. Dokument 156-VIII, chynnyi, potochna redaktsiia vid 01.01.2024, pidstava - 3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>.
10. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roky. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 5 serpnia 2020 r. № 695. Dokument 695-2020-p, chynnyi, potochna redaktsiia vid 05.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.
11. Natsionalna stratehiia dokhodiv do 2030 roku. Ministerstvo Finansiv Ukrainy. 8 hrudnia 2023 r. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files>.
12. Mean and median income by degree of urbanisation. Rural areas. *Eurostat*. Last update:09/04/2024. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di17__custom_10838887/default/table?lang=en. DOI:10.2908/ilc_di17.
13. Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrainy u 2017 rotsi. *Statystychnyi zbirnyk*. Chastyna I.

- Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Vidpovidalnyi za vypusk I. I. Osypova. 2018, Kyiv. 380 s.
14. Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrainy u 2019 rotsi. Statystychnyi zbirnyk. Chastyna I. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Vidpovidalnyi za vypusk I. I. Osypova. 2020, Kyiv. 450 s.
15. Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrainy u 2021 rotsi. Statystychnyi zbirnyk. Chastyna I. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Vidpovidalnyi za vypusk A. V. Solop. 2022, Kyiv. 433 s.
16. Ivanova K. Realni dokhody ukrainsiv u 2022 rotsi vpaly na 21% – TsES. PG. 20 hrudnia 2022. URL: <https://thepage.ua/ua/news/realni-dohodi-ukrayinciv-v-2022-vpali-na-21percent-ces>.
17. Sokolova Yu. Yak zrostatymut dokhody ukrainsiv u naiblyzhchi roky: prohnouz NBU. Fakty. 3 lystopada 2023. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/ekonomika/20231103-yak-zrostatymut-dohody-ukrayinciv-u-naiblyzhchi-roky-prognoz-nbu/>.
18. Indeks inflatsii v Ukraini Minfin. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>.
19. HICP - inflation rate. Eurostat. last update:18/03/2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118/default/table?lang=en>. DOI:10.2908/tec00118.
20. Peng Yu, Peng X, Yin M, He J. And Ma L. The welfare effects of impoverished rural areas: Review and research prospects. *Heliyon*. 2023. Sep., 9(9). doi:10.1016/j.heliyon.2023.e19513 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10558749/pdf/main.pdf>.
21. Glass J. The future of youth in rural areas: responsibilities of local and regional authorities: Expert report to the Council of Europe Congress of Regional and Local Authorities Current Affairs Committee. Council of Europe - Congress of Local and Regional Authorities .Rural Policy Centre. 24 Mar. 2022. URL: <https://pure.sruc.ac.uk/en/publications/the-future-of-youth-in-rural-areas-responsibilities-of-local-and->
22. Dvornyk I. V. Formuvannia dokhodiv silskoho naseleennia: Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata ekonomichnykh nauk: 08.00.07. Kyiv, 2018. 23 s.